

**TURUN
YLIOPISTO**

Nuorten miesten mieskuvat

Kurikkalaisten 2. vuosikurssin lukiolaisten käsitykset mieheydestä

Ira Kantoniemi

Kandidaatintutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Tammikuu 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Ira Kantoniemi

Nuorten miesten mieskuvat - Kurikkalaisten 2. vuosikurssin lukiolaisten käsitykset mieheydestä

Sivumäärät: tutkielman sivumäärä 27, liitteiden sivumäärä 1

Tutkielmassa tarkastellaan nuorten miesten mieskuvia, niiden muodostumisprosesseja sekä mieheyteen liittyvän ajattelutyön herättämiä tunteuksia.

Tutkimuksen aineistona toimi syksyllä 2024 Kurikan lukiossa toteutetun lomakekyselytutkimukseen osallistuneen 17 vapaaehtoisen nuoren miehen vastaukset. Enemmän tai vähemmän avoimen luonteen kysymysten kautta pyrittiin tuomaan esiin nuorten miesten kokemuksia ja ajatuksia miehenä olemisesta, samalla tarjoten avoimen ilmapiirin aiheesta keskustelemiselle. Laadullisen sisällönanalyysin menetelmin aineistosta nostettiin esiin erityisen korostuneita teemoja, joista muodostuneita kokonaisuuksia peilattiin tutkimuskirjallisuuteen.

Tutkimuksen tulokset osoittavat nuorten miesten mieskuvien olevan monimuotoisia, mutta yhteisiä piirteitä sisältäviä. Miehistä identiteettiä ja mieskuvaa rakennetaan sosiaalisten suhteiden ja käytänteiden kautta. Sukupuolta ajatellaan tietoisesti erityisesti sosiaalisissa tilanteissa, joissa vastakkainen sukupuoli on läsnä, mieheen kohdistuviin odotuksiin vastatessa ja aiheesta konkreettisesti keskustellessa. Omaan käsitykseen mieheydestä vaikuttaa vaihtelevin voimakkuuksin toisten ihmisten käsitykset ja puheet. Mieheyttä merkityksellistettiin useista eri näkökulmista, mutta miehen kokemia haasteita, kuten tunteista puhumisen vaikeutta, odotuksiin vastaamisen painetta ja itseilmaisun vaikeutta sanoitettiin aineistossa matalammalla kynnyksellä.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että keskustelualustojen tarjoaminen ja oman mieskuvan pohtimiseen kannustaminen auttavat nuoria miehiä ymmärtämään itseään ja tunteitaan, sekä avaamaan näkökulmia miesten välisiin erilaisuuksiin ja yhteyksiin. Miehiin kohdistuvien stereotyyppien purkaminen helpottaa tuen saamista sitä tarvittaessa ja edellyttää laajoja, elämän eri osa-alueisiin ulottuvia muutoksia.

Avainsanat: miehet, mieskuva, miestutkimus, maskuliinisuus, mieheys

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymys	5
1.2	Aikaisempi tutkimus	6
1.3	Teoreettinen viitekehys	7
1.3.1	Tutkimuksen teoriatausta	7
1.3.2	Keskeiset käsitteet	8
1.4	Aineisto ja sen analysointi	9
1.5	Eettiset kysymykset	9
1.5.1	Eettistä pohdintaa	9
1.5.2	Tutkijan paikantuminen	10
2	Analyysi	12
2.1	Miestä kuvaillaan	12
2.2	Mieheyden sosiaalinen rakentuminen	13
2.2.1	Oman mieheyden miettiminen	13
2.2.2	Ympäröivät mieskäsitykset	14
2.3	Mieheyden merkitys	16
2.4	Miehen haasteet	17
2.4.1	Tunteista puhuminen	17
2.4.2	Odotuksiin vastaaminen	18
2.4.3	Minä, mies	19
2.5	Keskustelun tarve	20
3	Yhteenveto	22
3.1	Johtopäätökset	22
3.2	Jatkotutkimusmahdollisuudet	23
	Lähteet	25
	Liitteet	28
	Liite 1. Lomakekyselyn kysymykset	28

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymys

Jokaisella meistä on oma yksilöllinen näkökulma maailmaan ja sen sisältöihin, kuten ympäristöömme ja toisiin ihmisiin. Suomen kielessä käytetään sanaa 'kuva' ilmentämään sitä, miten näemme ja ymmärrämme tiettyjä asioita ympärillämme ja millaisia representaatioita ne saavat omassa ympäristössään: esim. työnkuva, minäkuva tai tässä tapauksessa mieskuva, joka kiteyttää kysymyksiä kuten ”Millainen on mies?” ja ”Millaista on olla mies?” (Suomisanakirja n.d). Nämä ”kuvat”, vaikkakin subjektiivisia, rakentuvat ja muuttuvat ajallisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti. Asetettujen normien ja mallien muovaaminen tai kokonaan kitkeminen ovat harvoin nopeita prosesseja, jos niitä kykenee edes tarkastelemaan mahdollisesti kehitettävänä tai vahingoittavina omilta sijoiltaan.

Sosiaalisessa mediassa käydään nykypäivänä aktiivista ja argumentatiivista keskustelua sukupuolista, niihin liitetyistä ominaisuuksista, uskomuksista ja käyttäytymismalleista. Omaa identiteettiä rakennetaan yhä enemmän mediassa kohdattujen viestien kautta, jolloin saatavilla olevat minuuden mallit ovat valikoimaltaan paljon laajemmat (Lehtonen J. 1999, 83–84). Niin sosiaalisen median alustoilla kuin kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa käydään yhä enemmän keskustelua etenkin miehistä ja mieheydestä. Arkikeskusteluun upotetaan suhteellisen matalalla kynnyksellä miehiin liittyviä yleistyksiä ja kärkkäitä kommentteja. Onkin kiinnostavaa tarkastella, miten etenkin nuoret miehet kuvailevat miestä ja miehenä olemista nyky-yhteiskunnassa. Nuoret ovat muihin ikäluokkiin verrattuna erityisen alttiissa asemassa sosiaaliselle paineelle ja ulkopuolisille vaikutuksille. Identiteetti ei kuitenkaan rakennu ainoastaan suhteessa toisiin ihmisiin ja ympäristöön, vaan myös itsenäiseen ajatteluun ja tunteiden käsittelyyn pohjaten (Jokinen 1999, 37).

Tutkimuskysymys on ”Millaisia mieskuvia nuorilla miehillä on?”. Tutkimuksen alakysymyksinä toimivat ”Miten mieskuva on muodostunut?”, ”Mitä nuorten miesten mieskuvat kertovat mieheyden olemuksesta?” ja ”Millaisena mieheyden miettiminen koetaan?”. Nostan tutkimuksessa esiin erityisesti tutkimusaineistossa esiintyviä toistuvuuksia. Niiden kautta tarkastellaan sitä, mitä mieheydessä halutaan painottaa ja korostaa. Pyrin tutkimukseni avulla kartoittamaan nuorten miesten käsityksiä mieheydestä, tekemään kuuluvaksi heidän tuntemuksiaan ja ajatuksiaan miehenä olemisesta ja mahdollistamaan avoimen sekä turvallisen ilmapiirin aiheesta keskustelemiselle.

1.2 Aikaisempi tutkimus

Tutkimus sijoittuu suomalaisen miestutkimuksen kentälle. Miehet ovat olleet aina osana tieteellistä tutkimusta, mutta miesten sukupuolittietoinen tutkimus on yhä suhteellisen uusi asia. Suuressa osassa aiempaa tutkimusta mies on synonymisoitu yleiseen kansalaisuuteen, neutraaliuteen, normaaliuteen ja universaaliin ihmisyyteen. Miestä on siis tutkittu, mutta ei kokevana yksilönä. (Aho, Nieminen ja Salo 2021, 10–11; Jokinen 1999, 16, 21; Lehtonen 1995, 18.) Miestutkimus on yksi sukupuolentutkimuksen alalaji, joka rantautui Suomeen 1980-luvulla. Tutkimuskenttä on ollut jokseenkin hajallaan, koska se sisältää osa-alueita esim. työn, urheilun ja terveyden parissa, mutta välttää sukupuolispesifisyyttä (Hearn, Lattu ja Tallberg 2003, 21). Miesten elämäntapoihin liittyvät kartoitukset ovat kehitymässä ajan ja feminististen tutkimusteorioiden soveltamisen myötä miesten sukupuolisuuden ja sen merkitysten tutkimiseen. Mieheyksiä ja maskuliinisuuksia paikannetaan ja vakinoituneita ajatusmalleja muotoillaan uudestaan. (Aho, Nieminen ja Salo 2021, 7, 10.) Nykypäivänä ollaan entistä kiinnostuneempia miesten subjektiivisista kokemuksista miehinä olemisesta ja kasvamisesta. Käsitteiden määrittelystä siirrytään tutkimuksen aikaan, jossa miehen tutkimisessa korostuu nimenomaan yksilö. Mieheyteen ja maskuliinisuuteen liitetyt normit ja ihanteet, sekä niiden rakentumiskysymykset nostetaan uudelleentarkasteltaviksi ja arvioitaviksi.

Jorma Sipilän ja Arto Tiihosen suomalaisen miestutkimuskirjallisuuden pioneeriteos *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan* (1994) pyrkii dekonstruotoimaan hegemonista maskuliinisuutta¹ ja tuomaan ilmi mieheyden moninaisuutta. Myös Juha Siltala on tutkinut mieheydelle asetettuja yhteiskunnallisia normeja, mutta yhdistettynä niiden todeksi elämiseen ja häpeän tunteeseen kirjassaan *Miehen kunnia – Modernin miehen taistelu häpeää vastaan* (1994). Tommi Hoikkalan teoksessa *Miehenkuvia – Välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa* (1996) kuvaillaan suomalaista mieheyttä, miesten elämämpiirejä ja miesstereotypioita. Arto Jokisen toimittama *Mies ja Muutos* (1999) käsittelee paitsi miestutkimuksen teoriaa, myös teemoja mm. miesten seksuaalisuuden ja väkivallan parissa. Jokisen kirjan artikkelissa *Pojista miehiä koulun heterojärjestyksessä* (1999) Jukka Lehtonen tarkastelee poikien keskinäisiä suhteita ja maskuliinisuutta rakentavia vuorovaikutustilanteita kouluympäristössä. Tutkimustulokset osoittavat sukupuoliryhmien erojen korostamista niin opiskelijoiden kuin opettajienkin taholta sekä koulukulttuurille ominaisen maskuliinisuuden rakentamisen ja ylläpidon tiedostamattomuutta. Ira Virtanen on koontanut havaintojaan poikien välisistä ystävyys-suhteista ja tunteiden puhumisen

¹ Hegemoninen maskuliinisuus tarkoittaa kulttuurisesti vallitsevaa maskuliinisuusihaannetta eli ns. ideaalista miestä. Käsitteellä tuodaan ilmi maskuliinisuuden ja miehen moninaisuutta. (Lehtonen 1995, 32–33.)

vaikeudesta perinteisen maskuliinisuuskäsityksen alla artikkeliinsa *Nuorten miesten haavoittuvaisuus ja tuki ystävyyssuhteissa* (2018). Vastaavasti Marja Peltola on tutkinut 12–15-vuotiaiden poikien ajatuksia heidän lähimmistä sosiaalisista suhteistaan sekä tunteiden näyttämisen kynnystä artikkelissaan *Ristiriitainen maskuliinisuuskerronta ja tunteiden jakamisen mahdollisuudet poikien läheissuhteissa* (2020).

Miehet ry -järjestö tuotti *Miesten huolet* -kampanjansa (2019) ohella selvityksen miesten huolista, haasteista sekä yleisesti miehenä olemisen kokemuksista. Järjestö kertoo vastausten toistavan teemoja esimerkiksi yksinäisyyteen, hyvinvointiin, seksuaalisuuteen, lapsiin, ulkonäköpaineisiin, riittämättömyyden tuntemuksiin ja jaksamiseen liittyen.

Tutkimus nuorten miesten mieskuvista rakentuu aiemman miestutkimuksen pohjalle. Subjektiiivisten mieskuvien, hegemonisen mieheyden ja miesten kokemusten tutkiminen avaa mahdollisuuksia tavoittaa merkityksellisiä tekijöitä liittyen erityisesti miesten hyvinvointiin ja ajallemme ominaisiin ajattelutapoihin.

1.3 Teoreettinen viitekehys

1.3.1 Tutkimuksen teoriatausta

Tutkimuksen teoriatausta on miestutkimuksessa. Miestutkimuksen piirissä tarkastellaan miehen kokemusta miehenä olemisesta, mieheyden sidoksia identiteettiin ja mieheyden sekä maskuliinisuuden moninaisuutta. (Jokinen 1999, 16, 22). Nämä teemoittelut osuvat yksi yhteen tutkimuksen tavoitteiden kanssa. Miestutkimuksen suomalaiset juuret ovat yhteiskuntatieteissä, mutta ne ovat sittemmin vuosituhannen vaihteessa laajentuneet myös esimerkiksi kulttuuritutkimuksen piiriin (Markkola, Östman ja Lamberg 2014, 9). Tutkimusalan sisällyttämistä selittää miestutkimuksen yleinen ontologinen käsitys mieheyden ja maskuliinisuuden sosiokulttuurisesta rakentumisesta (Aho, Nieminen ja Salo 2021, 10, 15–16; Lehtonen 1995, 25). Tämä tarkoittaa sitä, että mieheyden mallit, piirteet, ihanteet ja normit poimitaan sosiaalisista ja kulttuurisista prosesseista. Täten tutkimuksen teoriataustaan kuuluu myös mieskuvalle ominainen sosiaalinen konstruktionismi.

Tutkimusaineistoa tarkastellaan kokemusnäkökulmasta, jolloin kiinnostuksen kohteena ovat yksilölliset kokemukset ja niiden merkityksellistäminen tutkittavan taholta. Tutkimuksessa ei siis tuoteta yleistettävissä olevaa tietoa. (Jokinen 2021.) Tarkoitus on aineistosta nousevien

subjektiivisten kokemusten ja merkityksenantojen kautta mahdollistaa aiheesta keskustelua ja tuoda ilmi mieheyden muodostumiskysymysten sekä mieheyden luonteen moninaisuuden ulottuvuutta.

1.3.2 Keskeiset käsitteet

Tutkimus sisältää käsitteitä, jotka ovat arkipuheessa hyvin toistensa kaltaisia tai jopa synonyymisesti käytettyjä. Niissä on kuitenkin hienoja eroja, jotka ovat tärkeitä huomioitavia, kun aineistoa analysoidaan. Keskeisiksi käsitteiksi tutkimukselle ovat valikoituneet mies, maskuliinisuus ja mieheys.

Tutkimuksessa miehellä tarkoitetaan henkilöä, joka identifioi itsensä mieheksi. Maskuliinisuus puolestaan kuvastaa sosiaalisessa kontekstissa miehille asetettuja eli ”miehekkäitä”, odotuksia ja ominaisuuksia, kuten esimerkiksi suoriutuminen, fyysinen voima ja rationaalisuus (Eerola ja Pirskanen 2021, 42–42). Käsitteenä maskuliinisuus on relationaalinen ja saa merkityksensä rinnastettuna feminiinisyteen (Lehtonen 1995, 30). On huomioitavaa, että maskuliinisuuden määritteet vaihtelevat kulttuurisesti ja ajallisesti, eikä se ilmiönä palaudu vain miesruumiiseen (Aho ja Nieminen 2021, 261). Se mikä ymmärretään yhdessä yhteisössä maskuliiniseksi, voidaan kokea ei-maskuliiniseksi toisessa. Maskuliinisuus ei siis ole yksinomaan sukupuoleen liitetty ilmiö, kuten ei feminiinisyyskään, vaan kaikki ihmiset voivat ilmentää niiden muotoja sukupuolesta riippumatta. Miesten tutkimus ei siis tarkoita automaattisesti maskuliinisuuksien tutkimista (Aho, Nieminen ja Salo 2021, 11).

Mieheys ja maskuliinisuus ovat kaksi eri käsitettä, vaikka ne jakavat joitakin samoja piirteitä. Mieheys on monimutkaisempi käsite. Se tarkoittaa miehenä olemisen tapoja ja käyttäytymismalleja, jotka voivat olla niin maskuliinisia kuin feminiinisiä. Miestä voidaan siis kuvailla feminiinisyteen yhdistetyillä määritteillä, kuten esimerkiksi empaattisuudella ja emotionaalisuudella. (Eerola ja Pirskanen 2021, 42–43; Säävälä 1999, 53.) Mieheyden käsite avaa ovet sille, että feminiiniseksi mielletyt piirteet voivat myös määritellä miesten sukupuolisuutta (Aho ja Nieminen 2021, 261). Kuten maskuliinisuus, myös mieheys on sosiaalisesti rakentuva käsite. Sitä rakennetaan, mutta myös todistetaan ja osoitetaan toistuvasti arkisessa puheessa ja toiminnassa (Säävälä 1999, 63). Arkinen vuorovaikutus luo havaintopohjan, jonka avuin muodostamme tietoisesti tai tiedostamattomasti omia käsityksiämme mieheydestä ja maskuliinisuudesta.

1.4 Aineisto ja sen analysointi

Aineistona toimii 21.10.2024 Kurikan lukiossa toteutetun ”Nuorten miesten mieskuvat” Google Forms-lomakekyselytutkimuksen vastaukset (liite 1). Tutkimuksen taustaksi on hyvä tietää, että Kurikka on liki 20 000 asukkaan maaseutukaupunki Etelä-Pohjanmaalla. Tutkimukseen osallistui 17 vapaaehtoista lukion toisen vuosikurssin miesopiskelijaa. Kysymyksiin vastasi vaihdellen 15–17 osallistujaa, sillä kaikkiin kysymyksiin ei ollut pakollista vastata. Kysymyksistä 8/10 oli avoimia kysymyksiä ja 2/10 oli asteikkokysymyksiä, joissa osallistuja sai vastata itselleen sopivimman vaihtoehdon. Kysymysten vastaamiseen ei ollut ajallista takarajaa, eli osallistujat saivat käyttää vastaamiseen valitsemansa määrän aikaa. Kysymyksiin vastattiin aikavälillä 10–45 minuutin ajan. Lomakkeeseen vievä linkki suljettiin viimeisen osallistujan poistuessa tutkimustilasta, jolloin lomakkeeseen vastaaminen uudelleen ei ollut mahdollista. Näin vastaaminen lomakkeen kysymyksiin rajoitettiin yhteen kertaan per osallistuja.

Aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin, jolloin mielenkiinnon kohteena olivat aineistosta esiin nousseet teemat (Vuori 2021). Aineistoa tarkasteltiin esitettyjen tutkimuskysymysten pohjalta, eli painopisteenä olivat teemat, jotka liittyivät mieskuviin, niiden muodostumiskysymyksiin, kertomuksiin mieheyden olemuksesta ja mieheyden pohtimisen herättämiin tuntemuksiin. Aineistosta etsittiin vastausten välisiä toistuvuuksia ja jaoteltiin erityisen korostuneet teemat näkyviksi kokonaisuuksiksi, joita tarkasteltiin peilaten tutkimuskirjallisuuteen.

1.5 Eettiset kysymykset

1.5.1 Eettistä pohdintaa

Tutkimuksesta nousee esille useita erilaisia eettisiä kysymyksiä. Tutkimusryhmä tavoitetaan pakollisella kouluajalla, jolloin ympäristö saattaa herättää painetta tutkimukseen osallistumiseen. Tein tiivistä yhteistyötä lukion rehtorin kanssa tutkimuksen toteutuksen ja suunnittelemisen yhteydessä. Kutsu tutkimukseen sisälsi maininnan sen vapaaehtoisuudesta. Tutkimus toteutettiin sellaiseen ajankohtaan päivästä, jolloin osallistumisesta aiheutuisi mahdollisimman vähän haittaa koulunkäynnin kannalta. Osallistujat saivat tutustua kyselyyn vapaasti ja keskeyttää osallistuminen, mikäli he niin halusivat. Tutkimustilassa ei ollut paikalla henkilökuntaa, joka olisi voinut herättää painetta jatkaa osallistumista. Tutkimuksen tarkoitus ja tietosuoja-asiat käytiin läpi niin sanallisesti kuin kirjallisesti kyselylomakkeen yhteydessä.

Kyselyn vastaukset ovat anonyymeja, eikä niitä täten voi yhdistää yksittäisiin henkilöihin. Mahdolliset yksilön paljastavat tarkat yksityiskohdat vastauksissa peitetään anonymiteetin säilyttämiseksi. Vastaukset käsiteltäisiin luottamuksellisesti tutkijan toimesta ja tuhottaisiin myöhemmässä ajankohdassa. Tutkijana ilmoitin, että en ollut paikalla vahtimassa, vaan mahdollisia kysymyksiä varten. Tavoitteena oli siis saavuttaa mahdollisimman rento ilmapiiri. Tutkimus on rajoitettu toisen vuosikurssin poikiin tutkimusaineiston liiallisen otoskoon ennaltaehkäisemiseksi. Tutkimukseen osallistumisesta ei luvattu kouluun liittyviä hyötyjä tai lisäpisteitä, jotka voisivat vaikuttaa negatiivisesti kouluyhteisön sosiaaliseen harmoniaan.

Lomaketutkimukselle on ominaista kysymysten voimakas ohjaavuus ja vastausvaihtoehtojen etukäteismäärittely (Alasuutari 2011, luku 2.6). Mahdollistaakseni vapaamuotoisen ja oman pohdinnan mukaisen vastaamisen osallistujille, suurin osa kysymyksistä on avoimen vastauksen kysymyksiä. Pyrin myös välttämään henkilötaustaoletuksia kysymyksiä muodostaessani. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sellaisten kysymysten karsimista, joissa oletan isähahmon. Miespuoliset tuttavani ovat vertaisarvioineet lomakkeen kysymykset ja tuon palautteen perusteella niistä on muodostettu helposti lähestyttäviä ja ymmärrettäviä.

Mieskuvan ja mieheyskäsitusten tutkiminen voidaan kokea eri tasoilla sensitiiviseksi aiheeksi. Omaan identiteettiin liittyvä syvälinen pohtiminen voi nostattaa pintaan tunteita niin yhteiskunnallisista tekijöistä kuin henkilökohtaisen elämän sisällöstä. Vaikka tutkimuksen tarkoitus on saada ote yksilöllisistä kokemuksista, jokaisella osallistujalla on oikeus keskeyttää osallistuminen ja olla kirjoittamatta itselle vaikeista asioista.

1.5.2 Tutkijan paikantuminen

Tutkimus tuotetaan minulle henkilökohtaisesti tutussa ympäristössä. Omalla asemallani kyseisen lukion entisenä opiskelijana ei kuitenkaan ole muita kuin käytännön toteutuksen ja suunnittelun hyötyjä tutkimuksen kannalta.

Miestutkimuksen tekeminen naisena herätti jo tutkimusaiheen valinnan aikana eettistä pohdintaa. Miestutkimus on varhaisissa vaiheissaan nähty tutkimuksena, jossa tutkija ja tutkimuskohde kietoutuvat erityisellä tavalla yhteen (Aalto 2016, 10). Miestutkimus asettaa tutkijalleen haasteen pystyä tuottamaan sukupuolitietoista tietoa miehistä ja kyseenalaistaa normatiivisia käsityksiä samalla välttämällä niiden vahvistamista (Aho, Nieminen ja Salo 2021, 18). Tutkijan on kyettävä sukupuolivastuullisuuteen, joka tarkoittaa maskuliinisuuden moninaisuuden tunnistamista, miesten elämään vaikuttavien sukupuolittuneiden rakenteiden tiedostamista, miesten toimijuuden

huomioimista ja eettistä vastuuta (Huuki, Kivijärvi ja Lunabba 2018, 11). Pohdin, kykenisinkö tutkimuksessani välittämään nuorten miesten ajatuksia niin kuin he haluaisivat niitä välitettävän. Sisäryhmäaseman puute voisi myös vaikuttaa siihen, miten osallistujat vastaisivat kysymyksiin, tiedostaen että vastauksia lukisi nainen. Koska en voi vakuuttaa, että osallistujat eivät antaneet tämän vaikuttaa vastauksiinsa, otin kaikki mahdolliset askeleet kohti suuntaa, jossa ulkoryhmäläisyyteni ei vaikuta tutkimuksen tuloksiin. Aiheeseen asennoitumista ja itsenäiseen pohdintaan kannustamista pyrki auttamaan ennen tutkimusta toteutettu osallistava aktiviteetti. Siinä osallistujat saivat silmät kiinni viitata, jos ovat kokeneet miehiin kohdistuvia oletuksia tai yleistyksiä ja kokevat muiden puhuvan heidän puolestaan siitä, mitä on olla mies. Anonymiteetti kannustaa myös rehellisyyteen. Aineistoa analysoin sukupuolivastuullisuuden käsitteen, sekä lukemani miestutkimusmetodologiakirjallisuuden avuin. Naisena koen saavuttavani objektiivisen näkökulman aineistooni helpommin.

2 Analyysi

2.1 Miestä kuvaillaan

Miestä kuvailtiin aineistossa useilla eri tavoilla ja toistuvuutta miehen kuvailussa on runsaasti. Jopa yli puolet vastaajista korosti vastauksissaan sekä henkistä että fyysistä vahvuutta ja positiiviseksi miellettyjä ominaisuuksia tai luonteenpiirteitä. Näistä korostuivat erityisesti kohteliaisuus, ystävällisyys, rehellisyys ja auttavaisuus. Mieheys sanana yhdistettiin voimakkaasti myös ruumiillisiin seikkoihin ja luonteenlujuuteen. Asiat kuten lihakset, testosteroni ja mieskehon nostettiin esiin yhtä usein kuin ahkeruus, rohkeus ja itsevarmuus. Muita vähemmän toistuvia teemoja olivat mm. armeija, rationaalisuus ja oletukset. Suurin osa vastaajista pitää miestä ennen kaikkea mieleltä ja keholtaan kestäväenä sekä helposti lähestyttävänä.

Vastuullisuuden teemat korostuivat läpi aineiston. Vastaajat odottavat mieheltä monipuolista osaavuutta ja vastuunkantoa niin itsensä kuin muiden ihmisten hyvinvoinnista. Miehen vastuulla on olla tarkkaavainen ja pitää omia puoliaan samalla kyeten empaattiseen ajattelutapaan.

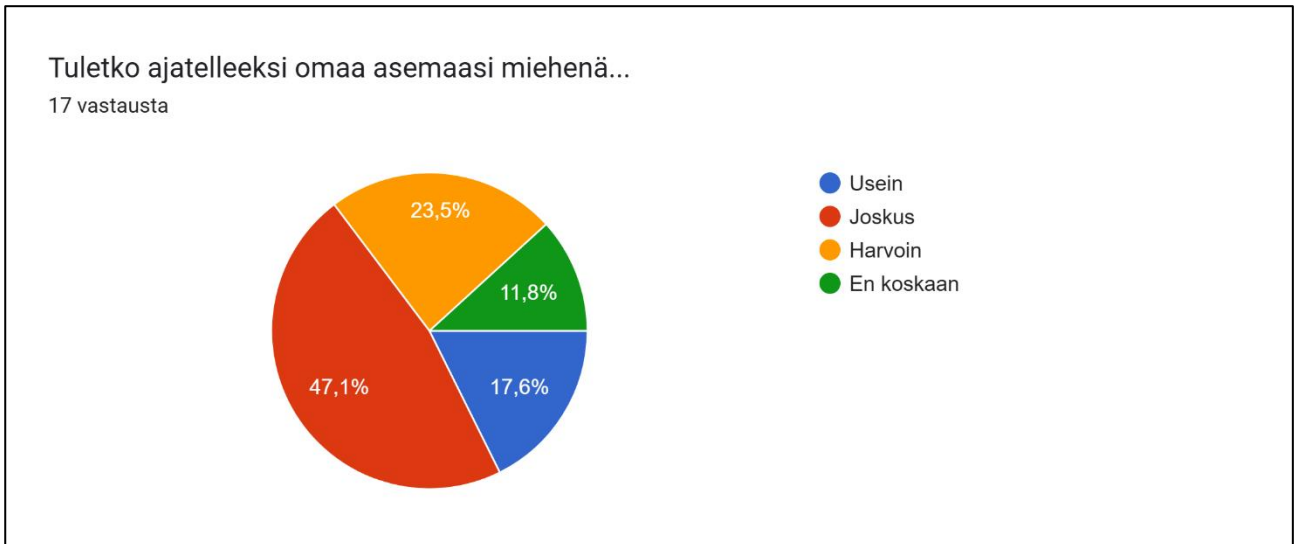
Maskuliinisuuden kuvat keskittyvät kulttuurissa usein mm. sankarin, metsästäjän ja valloittajan hahmotelmille, jotka ilmentävät merkittävästi sitä, miten mieheys perustuu saavuttamiselle (Lehtonen 1995, 36). Vastauksissa vastuun mukana kulki käsi kädessä voimakas suorituskeskeisyys. Merkityksellistä ei ole siis ainoastaan yrittää, vaan kyetä saavuttamaan tavoitteensa konkreettisesti. Miehelle asetettuja tehtäviä olivat mm. perheestä huolehtiminen, vastakkaisen sukupuolen hyvä kohteleminen, töiden tekeminen, asioiden korjaaminen ja itsensä kehittäminen. Erään vastaajan mielestä mieheydessä on tärkeää, että ”pärrjää elämässä”. Toinen taas piti tärkeänä kykyä uhrautua toisten puolesta.

Suurin osa vastaajista koki omaavansa miespuolisen esikuvan. Tämä oli usein joko oma isä tai julkisuuden hahmo. Mainintoja oli eri artisteista ja urheilijoista, ja muita esiintyneitä hahmoja olivat esim. Sauli Niinistö, Teräsmies ja Jeesus. Oman esikuvan valinta perustui monesti henkilökohtaiseen mielipiteeseen tai yleisesti esikuvan erityisen miehekkäänä pitämiseen. Yksi vastaajista perusteli valintaansa taas sillä, että esikuva rikkoo hegemonisen mieheyden käsitettä samalla ylläpitäen miehekästä olemusta. Ihanteellista miestä kuvailtiin mm. huolehtivaksi, nöyräksi, menestyneeksi ja ”kovaksi”. Oman elämän toivottiin mukailevan esikuvan elämää eri elämänalueilla, kuten taloudellisesti, ammatillisesti tai luonteenomaisesti. Kaikille vastaaminen ei ollut helppoa ja esikuvaksi oli hankalaa nimetä vain yksi hahmo.

2.2 Mieheyden sosiaalinen rakentuminen

Aiemmin on todettu, että mieheys ja maskuliinisuus ovat sosiaalisesti rakentuvia konsepteja. Mieskuva muodostuu tarkastelemalla miehiä, miehistä käytyä keskustelua ja miehiin yhdistettyjä sosiokulttuurisia oletuksia ja odotuksia, mutta myös pohtimalla omia sidoksia mieheyteen.

2.2.1 Oman mieheyden miettiminen

Kuva 1. Kysymyksen 3 vastaukset (Ks. Liite 1).

17:sta vastaajasta kaksi sanoi, että ei koe koskaan ajattelevansa omaa asemaansa miehenä. Neljä sanoi ajattelevansa asiaa harvoin ja kahdeksan joskus. Vastaajista kolme totesi ajattelevansa asemaansa miehenä usein (Kuva 1.) Joillakin ajatukset heräsivät omalla ajalla:

Yleisesti elämän miettimisen aikana, kun kyseessä on seksuaalisuus, ihastukset, parisuhteet ja muut ihmissuhteet sekä miesten että naisten kanssa. Kristinuskon parissa asiaa tulee usein ajatelleeksi.²

Yli puolet vastauksista yhdisti oman sukupuolen tietoisesti ajattelemisen kuitenkin sosiaalisiin tilanteisiin. Nämä sosiaaliset tilanteet jakautuivat karkeasti kolmeen eri kontekstiin; vastakkaisen sukupuolen läsnä ollessa, odotuksiin ja oletuksiin vastatessa ja keskustellessa aiheesta toisen ihmisen kanssa. Mieheys määrittyy huomattavammin juuri naiseuteen suhteutettuna (Lehtonen M. 1999, 74). Osallistujista suuri osa harjoitteli kyselyyn osallistumisen aikaan lukion toisen

² Aineistoviittaukset ovat peräisin lomakekyselyaineistosta, jos ei toisin mainita.

vuosikurssin opiskelijoille perinteisiä Vanhojen tansseja varten, jotka nostettiin esiin aineistoissa muutamaan otteeseen.

Vanhojen tanssien harjoituksissa, melkein missä tahansa tilanteessa missä on toinen sukupuoli läsnä.

Oman mieheyden ajattelu korostui vastaajien mukaan myös tilanteissa, joissa omaa mieheyttä koettiin tarpeelliseksi todistaa tai omaan sukupuoleen tuntui kohdistuvan odotuksia. Mieheyden todistelu on erityisesti sidoksissa mieheyteen ja maskuliinisuuteen yhteiskunnassa asetettuihin normeihin ja oletuksiin.

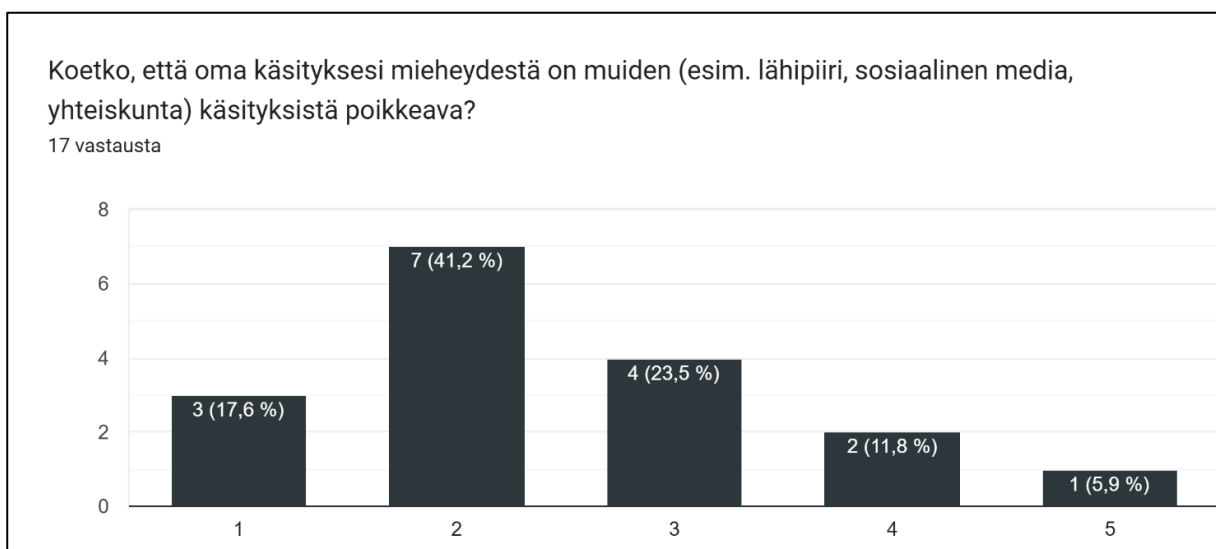
Kun kohtaat vaikeuksia ja haluat ilmaista itseäsi todistaaksesi olevasi vahva. Ja kun haluat näyttää toiselle, että olet tarpeeksi rohkea suojellaksesi puolisoasi.

Kotona, töissä, koulussa ja kavereiden kanssa. Tällaisissa paikoissa sukupuolten odotukset nousevat mielestäni eniten esiin, jolloin ajattelen niitä.

Jotkut totesivat ajattelevansa asiaa, kun aiheesta keskustellaan konkreettisesti tai sitä sivuten. Omaan sukupuolta saatettiin ajautua ajattelemaan juuri tilanteissa, joissa keskustelu on negatiivissävytteistä:

Keskusteluissa seksuaalivähemmistöistä, silloin kun tulee esille naisten tai sukupuolivähemmistöjen haasteita. Silloin kun ihmiset kokevat olevan sallittuja kommentoimaan ja tekemään ennakkoluuloja minusta vaatteideni tai ulkonäköni perusteella.

2.2.2 Ympäröivät mieskäsitukset

Kuva 2. Kysymyksen 6 vastaukset (Ks. Liite 1).

Kuudennessa kysymyksessä kartoitettiin osallistujien kokemuksia oman mieheyskäsitteensä poikkeavuudesta verrattuna omakohtaiseen sosiaaliseen ympäristöön. Poikkeavuus vastattiin kasvavalla asteikolla 1–5, jossa 1 on ”En koe poikkeavuutta” ja 5 on ”Koen voimakasta poikkeavuutta”. Suurin osa vastaajista oli asteikon alkupuolella, kokien joko ei ollenkaan tai todella vähän poikkeavuutta. Vastaajista kolme koki suurempaa tai voimakasta poikkeavuutta. Koska muut lomakkeen kysymykset kartoittavat mieheyskäsitteksen luonnetta, kysyttiin kyselyssä tarkemman selityksen sijaan kokemusta ympäröivien käsitysten vaikutuksesta omaan.

Vastaajista viisi sanoi, ettei koe mieheyskäsitteensä olevan ulkoisten vaikutteiden alainen. Kantaa perusteltiin esim. oman käsityksen yhtymisestä kasvu-ympäristön opettamiin käytänteihin. Omasta ajattelutavasta pidettiin, eikä muiden haluttu muuttavan sitä. Loput vastaajista kokee vaikutuksen läsnäolon joko positiivisesti, neutraalisti tai negatiivisesti. Vaikutuksen positiivisesti kokevat näkevät sen kehittävänä asiana:

Oon. Koska haluan aina kehittyä, opin aina viereisiltä ihmisiltä sekä kuuntelen heidän arvostelujaan valitakseni ja kehittyäkseni edelleen.

Omat käsitykseni mieheydestä perustuu pääosin muiden, viisaampien (tai joita pidän viisaina) miesten puheisiin ja käsityksiin siitä mitä on olla mies. [...]

Neutraalia näkökantaa aineistossa edustavat ne, jotka sanoivat kokevansa vaikutuksen, mutta eivät jakaneet siitä mielipiteitä. Vaikutuksia koetaan vastaanottavan mm. lähipiiristä ja median tuotteista. Eräs vastaajista koki ympäröivien käsitysten vaikutuksen riippuvan siitä, miten ne asettuvat omaan arvorakenteeseen ja millaisissa tilanteissa ne ilmenevät. Toisen vastaajan mukaan omaan mieheyskäsitteeseen voi vaikuttaa negatiivisesti se, jos näkee tai kuulee negatiivisävytteistä puhetta miehistä.

Muut ihmiset ovat avainasemassa siinä, kuinka usein nuoret miehet ajattelevat omaa mieheyttään ja miten oma käsitys mieheydestä muodostetaan. Enemmistö vastaajista miettii omaa asemaansa miehenä etenkin sellaisissa sosiaalisissa tilanteissa, joissa vastakkainen sukupuoli on läsnä, omaa mieheyttä koetaan tarpeelliseksi korostaa tai joissa sukupuoliteemoista keskustellaan konkreettisesti. Omaa mieheyskäsitteystä pidetään yleisesti ottaen suhteellisen samankaltaisena kuin esim. lähipiirin omia. Tästä huolimatta useat pojat kokevat toisten ajattelutapojen vaikuttavan omaansa ainakin jonkin verran. Vaikutus voi olla positiiviseksi tai negatiiviseksi koettua. Positiivisesti vaikutus nähdään omaa ajattelumaailmaa kehittävänä. Miehiä vähättelevän puheen voidaan taas ajatella vaikuttavan negatiivisesti omaan käsitykseen mieheyden luonteesta.

2.3 Mieheyden merkitys

Osallistujilta kysyttiin, mikä on palkitsevaa miehenä olemisessa. Vastaukset kysymykseen ilmentävät vahvasti jo aiemmin tehtyä havaintoa mieheyden suorituskeskeisyydestä. Usean vastaajan mielestä palkitsevinta on asioiden saavuttaminen:

Palkitsevinta on esim. suurien tehtävien valmiiksi saanti. Esim. vaikka kokeeseen lukenut paljon ja tulee hyvä numero. Tai vaikka että on saanut kasaan Ikean pöydän. Kuitenkin että saa asioita tehtyä valmiiksi.

Palkitsevalta tuntuu kun kykenet tekemään ja osaat tehdä ”miesten töitä” ja onnistut niissä esim. renkaiden vaihto tai korjaus tai rakennushommat. [...] Eli palkitsevaksi koen jos olen onnistunut asioissa jotka itse ajattelen että kuuluu miehen osata tehdä.

Odotukset, joita pyritään saavuttamaan ovat joko itsen tai muiden asettamia. Ne ovat monesti myös sidoksissa kulttuurisiin maskuliinisuuden määritteisiin, kuten erilaisiin miesten töiksi tai vastuiksi nähtyihin osa-alueisiin. Asioiden saavuttaminen ei kuitenkaan ollut ainoa asia, mikä koettiin palkitsevaksi mieheydessä. Yksi vastaajista koki kiitollisuutta oman mieheyden tuomasta turvan tunteesta. Toinen koki palkitsevaksi toisten ihmisten auttamisen. Myös myönteisen palautteen merkitys korostui. Kolme eri vastaajaa totesi kehumisen, arvostamisen tai myönteisen palautteen palkitsevan tuntuiseksi.

Valtaosa vastaajista piti omaa mieheyttään merkityksellisenä yhteiskunnallisen aseman ja roolin lähtökohdista. Miehenä oleminen merkitsi heille vastuunottoa, kyvykkyyttä, työntekoa ja heikommassa asemassa olevien auttamista. Vastauksissa tuotiin jälleen esiin myös ajatuksia miehille tarkoitetuista tehtävistä, joihin ”miehen kuuluu pystyä”. Yksi vastaajista koki mieheksi kasvamisen ”elämän käännekohtana”. Hänelle mieheys merkitsee ennen kaikkea itsenäisyyttä ja vahvuutta ”taistella maailmaa vastaan”. Omaa mieheyttä merkityksellistettiin myös ominaisuuksien ja luonteenpiirteiden kautta:

Minulle miehenä isoin asia on vastuu omista teoista ja muutenkin tehtävistään. Jos jätä esim. kotityöt tekemättä vaikka niin käskettiin tehdä, se ei ole miehekästä. Vielä miehekkäämpää on että asiat hoitaa ilman että kukaan kääntää niitä tekemään. Myös iso asia on kohteliaisuus ja uskottavuus. Mies osaa tulla sopuun kaikkien kanssa vaikka heistä ei tykkäisikään. Ja se että ihmiset uskaltavat luottaa sinuun ja kertoa sinulle murheitaan ja huoliaan. [...]

Mieheys nähtiin myös jaettuna kokemuksena. Eräs vastaajista merkityksellisti omaa mieheyttään juuri omien ystäviensä kautta. Jaettu mieheys tuntui tärkeältä ja muodosti ryhmän välille erityisen siteen:

Vahvoja siteitä ystäviin. Ystävät ovat melkein kuin toinen perhe, heitä voisi melkein kutsua veljiksi.

2.4 Miehen haasteet

Miehiä koskettavista haasteista käytiin aineistossa keskustelua oma-aloitteisesti monen avoimen kysymyksen kohdalla. Tämän lisäksi osallistujilta kysyttiin erikseen, mikä miehenä olemisessa tuntuu haastavalta. Vastauksia kysymykseen tuli lähes kaksinkertainen verrattuna kysymykseen miehenä olemisen palkitsevuudesta.

2.4.1 Tunteista puhuminen

Modernin mieheyden mallit on ideaalimiestä kuvaavan puheen kautta juurrutettu syvälle miesten mieliin ja maskuliinisuuden ytimenä onkin pitkään pidetty rationaalisuutta sekä itsehillintää (Lehtonen M. 1999, 80; 1995, 34–35). Stereotyyppinen suomalainen mies ei valita (Virtanen 2018, 251). Tunteista puhuminen koettiin aineistossa vaikeaksi, mutta tärkeäksi aiheeksi. Jotkut avautuivat omista haasteistaan tunteista puhumisen parissa, toiset korostivat sen tärkeyttä, kun osa kapinoi sitä asetettua ajatusjärjestelmää vastaan, jossa tunteista puhuminen nähdään heikkona tai miehelle yleensä sopimattomana. Monet pojista halusivat kannustaa miehiä hakemaan tukea sitä tarvitessaan ja opettelemaan tunteiden käsittelyä:

[...] Haluaisin, että stereotypiat, kuten miehet eivät puhu tunteistaan purettaisiin. Tällöin avun piiriin hakeutuminen olisi helpompaa.

[...] Nykyään on vieläkin oletuksena, että mies on ”tunteeton” ja esim. suree itseksensä, eikä hae tukea mm. kavereilta.

[...] Tunteiden hallitseminen on yhtä tärkeää kuin niiden käsitteleminen. Miehet usein tulkitsevat tunteiden hallitsemisen niiden piilottamiseksi.

Pitkälle juurtuneen stereotypian ajatellaan vaikuttavan negatiivisesti miehen mahdollisuuksiin saada ja hakea apua. Tunteet piilotetaan ja täten näyttäytyvät muille ”tunteettomana”. Prosessi rakentaa virheellistä kuvaa miehestä, jonka vastaajat haluaisivat purkaa. Kapinoinnin ohella aineistossa näkyi konkreettisia esimerkkejä tunteista puhumisen haasteellisuudesta ja sen aiheuttamista vaikutuksista yksilöön:

Haastava juttu on se, että miehenä on hankalaa ilmaista omia tunteitamme, koska näin tekeminen voidaan helposti leimata yhteiskunnassa heikkoudeksi.

[...] Haastavaa on myös se että pitää tarkasti valita kelle asioista avautuu enemmän ja joillekin voi olla haastavaa löytää todella luotettavia ystäviä.

Miehenä haastavinta on ehkä tunteista puhuminen, sitä ei olla ainakaan omalla kohdalla opetettu pienempänä, jolloin niistä on haastavaa puhua nyt. Tuntuu että useat asiat joutuu käsittelemään yksin.

Jotkut pelkäävät tunteiden näyttämisen johtavan sosiaaliseen sanktioon, kuten heikoksi leimaamiseen. Nuoren miehen on vaikeaa hakea oma-aloitteisesti tukea ongelmiinsa, jos seuraukset uhkaavat joukkoon kuulumista (Virtanen 2018, 256). Huoli sanktiosta vaikuttaa merkittävällä tavalla siihen, kenelle ja missä tilanteissa pojat uskaltavat näyttää tunteitaan. Tällöin koetaan turvallisimmaksi vaihtoehdoksi käsitellä haasteelliseksi koetut tunteet yksin. Käsittelemämme stereotypia ujuttaa negatiiviset vaikutuksensa yksilön henkiseen hyvinvointiin ja sosiaalisiin suhteisiin voimakkaasti. Pojat oppivat jo varhaisessa iässä käyttäytymään sukupuolinormien mukaisesti (Virtanen 2018, 243). Tunteista puhumisen opettamisen koetaan ainakin osittain olevan kasvattajien vastuulla.

2.4.2 Odotuksiin vastaaminen

Haavoittuvaisuuden näyttämisen lisäksi myös odotuksiin vastaamisen haastavuus oli aineistossa korostuva teema. Aiemmin todettiin, että mieheyteen yhdistetään vahvasti vastuu ja asioiden hoitamien sekä ns. ”miehen velvollisuuksien” suorittaminen. Vaikka oma suoriutuminen nähtiin palkitsevana, liittyy ainasiin odotuksiin vastaamiseen myös kääntöpuoli:

Nykyään ihmiset ajattelevat edelleen, että miehillä on oltava vankka ura, aina vahvoja, mutta elämä muuttuu yhä vaikeammaksi ja se saa pojat väsymään ja ikävystymään. Mielestäni tämä on ainoa vaikeus ja minulle tämä on hyödyllinen haaste, joka auttaa poikaa kypsymään elämässä.

Haastavinta on mahdottomiin odotuksiin mukautuminen. Yhteiskunnalla ja naisilla on mieheen kohdistuvia odotuksia, jotka ovat kuin suoraan elokuvista. Ristiriitaiset odotukset tekevät itsensä rakentamisesta hirveää. Täydellisyyden tavoittelemisen ilman sen saavuttamista on haastavaa.

Ympärillä olevat odotukset samanaikaisesti kannustavat, mutta myös asettavat paineita. Haaste on houkutteleva, mutta riistävä. Vastauksissa näkyy halu kyetä vastaamaan näihin odotuksiin, mutta samanaikaisesti myös ahdistus sen haasteellisuudesta ja negatiivisesta vaikutuksesta itseän. Odotusten koetaan kumpuavan mm. yhteiskunnallisista normeista naisten ihannemiehestä. Yksi vastaajista toteaa, että myös miehet itse ovat odotusten asettajia:

Haluaisin nostaa esiin sen, että miehet ovat asettaneet itselleen hyvin tiukkoja odotuksia, jotka vaikuttavat negatiivisesti esimerkiksi itsensä ilmaisemiseen. [...]

Tunteista puhumisen kohdalla vastaajat ilmaisivat selkeästi halustaan muuttaa järjestelmää, mutta odotuksiin vastaamisen tuomat haasteet vaikuttavat pulmalliselta aiheelta. Haasteellista on ”Olla vastuussa” ja ”Muiden odotuksiin vastaaminen”, mutta samalla aineistossa näkyvä vastuunoton ja suorittamisen tuoma tyytyväisyys asettavat vastuksen odotusten leimaamiseksi täysin negatiiviseksi asiaksi. On kuitenkin selvää, että ympäröivät odotukset sekä oletukset ja itsensä todistelu mieheksi on haastavaa, eikä aina miehen itsensä kohdalla haluttua tai toivottua.

2.4.3 Minä, mies

Osa vastaajista kertoi mieheyden aiheuttavan haasteita itsensä ilmaisemisen parissa ja haavoittuvaisuuden lisäksi aineistossa kerrottiin piiloteltavan juuri omaa persoonallisuutta. Mieheyden koetaan tuovan mukanaan tietynlaista vakavuutta ja vahvoja joukkoon sulautumisen paineita:

Koulussa monet voivat pitää lapsellisena kun vain pitää hauskaa. Että hauskanpito koulussa voidaan nähdä lapsellisena. Ja tällä hetkellä jaetaan miehekkäämpää kroppaa. Koska sain ylä-asteella paljon kommenttia laihuudestani, niin olen käynyt koko lukion ajan salilla, jotta näyttäisin miehekkäältä. [...]

Miehenä on vaikeaa ilmaista omaa persoonallisuuttansa, etenkin vaatteiden kautta ja etenkin maaseudulla.

Pojat ovat usein tietoisia siitä mikä on populaaria ja kokevat painetta tavoitella sitä, vaikka eivät sisimmässään samaistuisi sen sisältöihin. Itsensä ilmaisemista vältetään sosiaalisten sanktioiden pelossa. (Lunabba 2018, 105, 111.) Sopeutumisen aiheuttamat paineet johtavat ristiriitaisiin tunteisiin. Yksi vastaajista toteaa salilla käymisen johtuvan ”masentavista” syistä, mutta kokee edistymisen näkemisen palkitsevana lopputuloksena. Maaseudulla sekä koulut että sosiaaliset piirit ovat pienempiä kuin suuremmissa kaupungeissa. Poimimme ympäristöstämme tietoa siitä, miten ihmisten oletetaan käyttäytyvän ja miten itseään on sopiva ilmaista. Vaatetuksella voi tehdä suurenkin vaikutuksen siihen, miten ihmiset sinut näkevät. Maaseudun vähäväkisyys voi johtaa tilanteeseen, jossa massaan sopeutuminen on turvallisempi vaihtoehto kuin joukosta erottuminen.

Miehenä eläminen aiheutti osassa vastaajista myös tietynlaista vähempiarvoisuuden tunnetta. Tällaiset tuntemukset heräsivät tilanteissa, joissa pohdittiin naisten tukijärjestelmää ja asemaa yhteiskunnassa. Maskuliinisuustutkimuksen parissa on huomioitu binäärisen feminiininen –

maskuliininen jaottelun sekä maskuliinisuuteen liitettyjen normien vaikeuttavan erityisesti heikkouden ilmaisevista miehillä (Peltola 2020, 66). Eräs vastaajista koki sukupuolten pahoinpitelytilanteet epätasa-arvoisiksi. Hän koki, että miehet eivät saa pahoinpidellyiksi joutuessaan tarvitsemaansa huomiota ja ammattiapua samalla tavoin kuin naiset. ”[...] me kaikki olemme ihmisiä.”. Toinen vastaajista pohti miesten itsepuolustautumiseen liittyviä hankaluuksia sekä internetin mukana tulleita kohtuuttomia yleistyksiä ja niiden aiheuttamaa pahaa oloa. Hän koki itsensä tuomitukseksi toisten miesten tekojen perusteella: ”[...] Ja heti tulee paha olo, koska enhän minä sellainen ole vaikka mies olenkin.”.

Mieheydestä puhuttiin aineistossa muutamaa otteeseen myös pahuuden ja vääryyden konteksteissa. Juuri termi ”paha” ilmaistiin mieheyttä kuvaillessa kahdesti. Hegemonisen maskuliinisuuden tyypilliset mieskäsitteet johtavat olettamuksiin siitä, millaisia juuri pojat ovat (Lunabba 2018, 105). Yksi vastaajista otti esimerkeiksi tilanteet, joissa pojat oletetaan luokan häiriköiksi ja heitä tarkkaillaan kaupassa käydessä. Hän kokee haasteelliseksi sen, että pojista oletetaan kaikkein pahinta. Aiemmin toteamamme haavoittuvaisuuden lisäksi myös turhautumisen tunteet piilotetaan: ”[...] koskaan ei saa turhautua.”. Ilmaisusta käy toteen se, että turhautuminen voidaan kokea tarpeelliseksi, mutta miehenä sitä ei saa näyttää.

2.5 Keskustelun tarve

Kyselytutkimuksen viimeinen kysymys koski vastaajien kokemuksia kyselyyn vastaamisesta. Kysymyksen tarkoitus oli selvittää, millaisia tunteita oman mieskuvan, sekä ylipäättään mieheyden ajattelu vastaajissa herättää.

Vastauksia kysymykseen oli monenlaisia. Neljä eri vastaajaa totesi kyselyn olleen jollain tasolla haastava. Kyselyn kysymykset oli koettu paikoin hankaliksi ja syvällisempää ajattelua vaativiksi, mutta tätä ei nähty täysin negatiivisenakaan asiana. Yksi heistä totesi joidenkin kysymysten olleen vaikeita, mutta toisiin hänellä oli ollut runsaasti sanottavaa. Eräessä toisessa vastaajassa kysely oli herättänyt turhautumista, todetessaan kyselyn olleen ”sukupuolihössötystä”. Kahdella vastaajalla kysely ei ollut herättänyt erityisiä tuntemuksia.

Yli puolet vastaajista kuitenkin ajatteli kyselyn olleen positiivinen kokemus. Jotkut heistä halusivat avata ajatuksiaan kyselyyn osallistumisesta laajemmin:

Hyvältä, koska en ole melkein koskaan aiemmin ajatellut omasta sukupuolestani niin monista näkökulmista.

Tuntui hyvältä. Koska nykyään ei edes saa sanoa toisia miehiksi ja naisiksi vaan miesoletetuiksi ja naisoletetuiksi, vaikka kukaan ei siitä loukkaannukaan. Tämä oli erinomainen kysely. [...]

Ihan kivalta, koska harvoin tällaisia kysymyksiä kysytään missään ja tuli mietittyä asioita miehisyydestä enemmän kuin ennen.

Kokemuksen miellyttävyys yhdistettiin erilaisiin asioihin. Vastaajat olivat kokeneet oman sukupuoli-identiteetin syvällisemmän miettimisen uudeksi ja valaisevaksi kokemukseksi. Omaa mieheyttä ajateltiin niin nykyhetkeen kuin tulevaisuuteen sidottuna. Oman mieheyden lisäksi vastauksissa ilmeni, että mieheyttä, maskuliinisuutta ja muita miehiä oli ajateltu myös aiempaa laajemmalla tasolla. Kysely tarjosi polkuja monipuoliseen pohdintaan ja avasi uusia näkökulmia mieheyteen.

Kysely koettiin myös avuliaaksi ja oloa helpottavaksi. Eräs vastaajista totesi, että ”On kiva saada omia ajatuksia ulos päästä.”. Toinen sanoi, että kyselyn mukavuus liittyi itseään pitkään askarruttaneiden asioiden sanoittamiseen. Useista vastauksista ilmenee, etteivät pojat ole kokeneet saaneensa hyviä mahdollisuuksia oman mieheytensä syvällisempään pohtimiseen. Ajatuksia on saattanut herätä omalla ajalla, mutta ne ovat pysyneet yksityisinä asioina. Kokemusta luonnehdittiin ”ainutlaatuiseksi”. Tällaisten vastausten avulla osallistujat tuovat ilmi aiheesta keskustelun tarpeellisuutta.

3 Yhteenveto

3.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia mieskuvia nuorilla miehillä on, miten ne muodostuvat ja mitä ne kertovat mieheyden luonteesta. Lisäksi tavoitteena oli mahdollistaa turvallinen ja strukturoimaton aiheesta keskustelu, joka herättää kysymyksen siitä, millaiseksi mieheyden miettiminen koetaan.

Nuorten miesten mieskuvat ovat monimuotoisia, mutta niistä löytyy myös runsaasti yhtäläisyyksiä. Mieheyden käsite yhdistettiin useimmiten fyysiseen ja henkiseen vahvuuteen sekä positiivisiksi miellettyihin luonteenpiirteisiin. Myös ruumiilliset tekijät, kuten testosteroni tai lihakset, sekä luonteenlujuutta edustavat ominaisuudet, kuten johtajuus ja rohkeus liitettiin mieheyteen. Oma käsitys mieheydestä koettiin vaihtelevasti poikkeavaksi verrattuna niihin käsityksiin, mitä vastaajat kokevat kuulevansa ja näkevänsä ympärillään.

Mieheyteen ja maskuliinisuuteen yhdistetyt sisällöt rakentuvat sosiokulttuurisissa prosesseissa. Aineistossa omaa miehistä identiteettiä ja mieskuvaa rakennetaan erityisesti juuri sosiaalisiin suhteisiin ja käytänteisiin pohjaten. Valtaosalla osallistujista on omasta lähipiiristä tai julkisuuden hahmoista valittu miespuolinen esikuva. Miehet pohtivat omaa sukupuoltaan tietoisesti erityisesti sosiaalisissa tilanteissa; vastakkaisen sukupuolen läsnä ollessa, omaa mieheyttä sosiaalisissa tilanteissa todistellessa ja aiheesta konkreettisesti keskustellessa. Toisten ihmisten mieskuvien koetaan vaikuttavan oman mieskuvan rakentumiseen joko positiivisesti omaa ajattelumaailmaa kehittävänä tai sitten negatiivisesti mm. ennakkoluuloja ja stereotyyppisiä käsityksiä vahvistavana.

Mieheyttä merkityksellistettiin useista eri näkökulmista. Oma asema miehenä koetaan turvallisuudentunnetta lisääväksi ja kyvyksi auttaa heikommassa asemassa olevia. Mieheydessä koettiin palkitsevaksi myös sen luoma yhteenkuuluvuuden tunne; kokemus veljeydestä. Miehitä odotettu itseen ja muihin ihmisiin kohdistuva vastuunkanto nähdään aineistossa samanaikaisesti positiivisena oletusarvona sekä taakkana. Odotusten ja tavoitteiden suorittamisesta saadaan mielihyvää ja niiden avulla merkityksellistetään miehenä olemista. Samanaikaisesti pojat ovat huolissaan siitä, miten muiden ja itsen asettamat paineet vaikuttavat yksilön hyvinvointiin.

Kenties laajaa käsitystä haastaen, nuoret miehet kertovat vaikeuksistaan matalammalla kynnyksellä kuin mieheydensä palkitsevuudesta. Haavoittuvaisuutta käsiteltiin aineistossa niin omakohtaisten kokemusten kuin stereotyyppien purkamisen halun kautta. Haavoittuvaisuuden leimaaminen

heikkouden merkiksi maalaa nuorten miesten mielestä virheellistä mieskuvaa ja vaikeuttaa miesten mahdollisuuksia saada tukea sitä tarvitessaan. Haavoittuvaisuuden näyttämisen pelätään johtavan sosiaalisiin sanktioihin, kuten syrjintään. Samankaltaista ahdistuneisuutta ilmenee myös itsensä ilmaisemisen parissa. Pojat kertoivat ulkonäkö- ja joukkoon kuulumisen paineista, jotka aiheuttavat ristiriitaisia tuntemuksia omasta toiminnasta. Sinänsä muiden silmille rakennettua roolia varjostaa roolin ylläpidon perimmäiset syyt, ja toisaalta sopeutuminen tuo mukanaan hyviäkin puolia. Muita haasteita ilmeni esim. sukupuolten välisen epätasa-arvon ja hegemonisen maskuliinisuuden mukana tuomien miehiin kohdistuvien ennakkoluulojen parissa.

Ongelmien käsittely yksin vaikuttaa negatiivisesti esim. psyykkiseen hyvinvointiin ja sen kautta sosiaalisiin suhteisiin, koulumenestykseen ja jaksamiseen. Kyseessä ei ole nopean tai helpon ratkaisun ongelma. Miehiin kohdistuvien stereotyyppien purkamiseen tarvitaan monitasoisia muutoksia elämän eri osa-alueilla; median tuotteiden parissa, kasvatuksessa, opetuksessa, sekä miesten välisessä vuorovaikutuksessa.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta tarve laajemmalle aiheesta keskustelemiselle ja keskustelualustojen tarjoamiselle ja järjestämiselle. Kyselyyn osallistuminen miellettiin ainutlaatuiseksi kokemukseksi. Valtaosa osallistujista kertoi kyselyn avanneen uusia näkökulmia mieheyden ja oman identiteetin miettimiseen. Ajatusten sanoittaminen koettiin konkreettisesti oloa keventäväksi. Oman mieskuvan ajattelu auttaa ymmärtämään omaa itseä, käyttäytymistä ja tunteita. Se avaa näkökulmia samanaikaisesti miesten keskinäiseen erilaisuuteen, mutta myös miesten välisiin yhteyksiin. Ajattelutyön ja ääneen sanoittamisen avulla avaanme lukkoja, joiden olemassaoloa emme ole välttämättä edes tiedostaneet.

3.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Sukupuolispesifi ja sukupuolivastuullinen tutkimus on uutta, mutta merkityksellistä mitä tulee yksilön kokemusmaailman tutkimiseen. Nuorten miesten mieskuviin kohdistuva tutkimus koskettaa useita yhteiskunnallisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia. On myös huomioitavaa, että eri sukupolvien osallistaminen vastaavanlaiseen tutkimukseen voi antaa arvokasta tietoa iän vaikutuksesta mieskuvaan. Hegemonisen maskuliinisuuden ongelmakohtien ja mieheyden moninaisuuden korostaminen tutkimuksessa voi johtaa merkittäviin yhteiskunnallisiin seurauksiin esim. miesten hyvinvoinnin alueella.

Mieskuvia voidaan ensinnäkin tutkia mahdollisten alueellisten, kuten maaseutualueen ja kaupunkialueen välisten erojen kautta. Toinen näkökulma voisi olla mieskuvan rakentumisessa,

keskittyen juuri sosiaaliseen mediaan sekä muihin median tuotteisiin, tai ylisukupolvisiin käytäntöihin. Tutkimus voi myös syventyä keskittymään miesten henkiseen hyvinvointiin, kohdistuessaan mieskuvien suoraan vaikutukseen itsetuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. Käytännön tasolla tutkimuksen avulla voitaisiin pyrkiä löytämään ratkaisuja kasvatus- ja opetusmetodeihin niin, että ne edistäisivät positiivisia ja moninaisia mieskuvia. Hegemoninen mieheys on ilmiönä mielenkiintoinen ja sen suhteen tutkimusta voidaan tehdä miesten kokemuksista tuon hegemonian purkamisyrityksistä ja sen herättämistä tuntemuksista.

Jokainen tutkimusnäkökulma tuo meille uutta tietoa yleisesti ajallemme ominaisten ajattelumallien luonteesta sekä sen vaikutuksesta yksilötasolla.

Lähteet

Tutkimusaineisto:

2024. *Nuorten miesten mieskuvat* -kyselyn vastaukset. Tutkielman tekijän hallussa.

Tutkimuskirjallisuus:

Aalto, Ilana. 2016. Miestutkimus sukupuolentutkimuksen muuttuvalla kentällä. *Sukupuolentutkimus – genusforskning* 29(1): 5–17.

Aho, Timo ja Jiri Nieminen. 2021. Lopuksi: Maskuliinisuuksista moninaisiin mieheyksiin. Teoksessa *Miestutkimuksen metodologiaa*, toimittaneet Timo Aho, Jiri Nieminen ja Arttu Salo. 259–266. Tampere: Vastapaino.

Aho, Timo, Jiri Nieminen ja Arttu Salo. 2021. Johdanto: Metodologisia huomioita miesten sukupuolitietoiseen tutkimiseen. Teoksessa *Miestutkimuksen metodologiaa*, toimittaneet Timo Aho, Jiri Nieminen ja Arttu Salo. 7–38. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, Pertti. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Eerola, Petteri ja Henna Pirskanen. 2021. Miehiä haastattelemassa – reflektointeja sensitiivisten aiheiden tutkimisesta. Teoksessa *Miestutkimuksen metodologiaa*, toimittaneet Timo Aho, Jiri Nieminen ja Arttu Salo. 41–72. Tampere: Vastapaino.

Hearn, Jeff, Emmi Lattu & Teemu Tallberg. 2003. Minne mies on menossa? Miehiä koskevan tutkimuksen kehitys Suomessa. *Naistutkimus – kvinnoforskning* 16(1): 18–29.

Huuki, Tuija, Antti Kivijärvi ja Harry Lunabba. 2018. Johdanto: Kohti sukupuolivastuullista poikatutkimusta. Teoksessa *Poikatutkimus*, toimittaneet Antti Kivijärvi, Tuija Huuki ja Harry Lunabba. 8–27. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja. 2021. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkökäsikirja*, toimittanut Jaana Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Viitattu 13.11.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-nakokulmat/>

Jokinen, Arto. 1999. Suomalainen miestutkimus ja-liike: muutoksen mahdollisuus? Teoksessa *Mies ja muutos: Kriittisen miestutkimuksen teemoja*, toimittanut Arto Jokinen. 15–51. Tampere: Tampere University Press.

Lehtonen, Jukka. 1999. Pojista miehiä koulun heterojärjestyksessä. Teoksessa *Mies ja muutos: Kriittisen miestutkimuksen metodologiaa*, toimittanut Arto Jokinen. 121–148. Tampere: Tampere University Press.

Lehtonen, Mikko. 1995. *Pikku jättiläisiä: maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen*. Tampere: Vastapaino.

Lehtonen, Mikko. 1999. Maskuliinisuus, kansallisuus ja identiteetti. Teoksessa *Mies ja muutos: Kriittisen miestutkimuksen teemoja*, toimittanut Arto Jokinen. 74–88. Tampere: Tampere University Press.

Lunabba, Harry. 2018. Laadullisen tutkimuksen näkökulma poikien koulu- ja hyvinvointikeskusteluun. Teoksessa *Poikatutkimus*, toimittaneet Antti Kivijärvi, Tuija Huuki ja Harry Lunabba. 103–120. Tampere: Vastapaino.

Markkola, Pirjo, Ann-Catrin Östman ja Marko Lamberg. 2014. Onko suomalaisella miehellä historiaa? Teoksessa *Näkymätön sukupuoli. Mieheyden pitkä historia*, toimittaneet Pirjo Markkola, Ann-Catrin Östman ja Marko Lamberg. 7–24. Tampere: Vastapaino.

Miehet ry. 2019. *Miesten huolet -kampanja kansainvälisen miestenpäivän viikolla 18.–24.11.* Julkaistu 18.11.2019. Viitattu 15.11.2024. <https://miehetry.fi/2019/11/18/miesten-huolet-kampanja-kansainvalisen-miestenpaivan-viikolla-18-24-11/>

Peltola, Marja. 2020. Ristiriitainen maskuliinisuuskerronta ja tunteiden jakamisen mahdollisuudet poikien läheissuhteissa. *Sosiologia* 57(1): 65–81.
<https://journal.fi/sosiologia/article/view/124419/74579>

Siltala, Juha. 1994. *Miehen kunnia: modernin miehen taistelu häpeää vastaan*. Helsinki: Otava.

Sipilä, Jorma ja Arto Tiihonen. 1994. *Miestä rakennetaan: maskuliinisuuksia puretaan*. Tampere: Vastapaino.

Suomisanakirja. n.d. *Mieskuva*. Viitattu 11.12.2024. <https://www.suomisanakirja.fi/mieskuva>

Säävälä, Hannu. 1995. Mieheyden psykologiaa. Teoksessa *Mies ja muutos: Kriittisen miestutkimuksen teemoja*, toimittanut Arto Jokinen. 52–73. Tampere: Tampere University Press.

Virtanen, Ira. 2014. Nuorten miesten haavoittuvaisuus ja tuki ystävyysuhteissa. Teoksessa *Poikatutkimus*, toimittanut Antti Kivijärvi, Tuija Huuki ja Harry Lunabba. 239–260. Tampere: Vastapaino.

Vuori, Jaana. 2021. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, toimittanut Jaana Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 9.12.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallanalyysi/>

Liitteet

Liite 1. Lomakekyselyn kysymykset

1. Mitkä kolme sanaa/asiaa sinulle tulee ensimmäisenä mieleen sanasta ”mieheys”?
2. Millaisia ominaisuuksia pidät tärkeänä miehessä? Entä onko jotain, mitä haluaisit nostaa esille mieheydestä?
3. Tuletko ajatelleeksi omaa asemaasi miehenä...

Usein

Joskus

Harvoin

En koskaan

4. Millaisissa tilanteissa ajattelet tiedostaen sukupuoltasi tai asemaasi miehenä?
5. Onko sinulla miespuolista esikuvaa? Jos on, miksi valitsit juuri hänet?
6. Koetko, että oma käsityksesi mieheydestä on muiden (esim. lähipiiri, sosiaalinen media, yhteiskunta) käsityksistä poikkeava?

En koe poikkeavuutta 1 2 3 4 5 Koen voimakasta poikkeavuutta

7. Koetko näiden ympäröivien käsitysten vaikuttavan omaasi?
8. Mikä on haastavaa miehenä olemisessa? Entä mikä tuntuu palkitsevalta?
9. Mitä miehenä oleminen merkitsee juuri sinulle?
10. Miltä tähän kyselyyn vastaaminen on tuntunut?